



Vantara Gyula polgármester (Békéscsaba) előadása

Békéscsaba sokszínű öröksége

Ma Békéscsabán, a nemzetiségek helyzete tulajdonképpen nem tér el lényegesen az országos átlagtól. Miben is különleges akkor a város? Különlegessége a sokszínű kulturális hagyatékában, a pezsgő nemzetiségi közéletben és a városi önkormányzat s a nemzetiségek kitűnő együttműködésben rejlik. Évszázadok óta élnek benne egymás mellett békében a különféle nemzetiségek.

A török idők vége felé Csabát az osztrákok, a törökök és a kurucok is adóztatták. A zavaros, kétszeres, háromszoros adóztatás elől a helyi lakosok elbujdostak, elmenekültek. A vidék elnéptelenedett. A XVIII. század elején a várost felvidéki, evangélikus szlovákokkal telepítették újjá, akiknek földet és adókedvezményt adtak. Később érkeztek románok is a szomszédos megyékből, a románok bevándorlása pedig folyamatos volt. A szlovák betelepülés volt a legerőteljesebb. A lakosság száma rohamosan nőtt: 1777-ben Csaba lakossága 6 ezer volt, 1824-re elérte a 22 ezret, 1890-re pedig 34 ezerre nőtt. Ekkor lakóiból több mint 26 ezren voltak szlovákok és 7500-an magyarok.

A XX. század elején Békéscsaba volt a legnagyobb tót (szlovák) település Magyarországon, beleértve a felvidéket is. Az akkori századfordulón már mintegy 30 ezer szlovák élt a békési vármegyeeszékhelyen, ahol már több mint száz éve éltek együtt békében (békésen) öt vallás hívei: evangélikus és katolikus szlovákok, református magyarok, zsidók és ortodox románok. Lengyelek is érkeztek akkor kis számban, a lengyel népesség azonban inkább az 1980-as években, a lengyelországi politikai helyzet miatt növekedett meg.

A gazdasági fellendülés Békéscsabán a vasút megépítésével indult. Gyulán a birtokhatárok miatt, Békésen az erős lovas fuvarozó befolyás miatt tiltakoztak a vasútépítés ellen. Békéscsabán ezzel szemben nagy lelkesedéssel fogadták a vasutat és a város megépítette a vasútállomást. Ez után még jobban felgyorsult a betelepülés, ekkor érkeztek a kereskedő és iparos zsidó családok is.

A város építészetére szintén az időtől fogva – szégyenesebb és gazdagabb családoknál is – az előtornácós, „podsztynás”, facsipkés házak váltak jellemzővé. 1822-ben építették meg Békéscsabán Közép-Európa legnagyobb evangélikus templomát. Az épület magassága 80 méter (ami egy 30 emeletes háznak felel meg), a falainak vastagsága az alapzatnál eléri a 2 métert, ülőhelyeinek száma pedig: 4000.

A pénzt közadakozásból gyűjtötték össze már 1809-ben, de a napóleoni háborúk alatti pénzromlás miatt tíz évvel később újra nagyobb adakozásra volt szükség, a lakosság tehát gyakorlatilag kétszer adta össze a templom árát. A kistemplom harangját is adományból öntötték. Ez Magyarország negyedik legnagyobb harangja, melyet a világháborúk alatt, amikor a nyersanyaghiány miatt országszerte beolvastották a harangokat, ezt a mérete miatt nem tudták lehozni a toronyból, ezért nem vitték el.

A templom mellett az evangélikus gimnázium építésére is a szlovák lakosság adta össze a pénzt. Az eredetileg Rudolf főhercegről elnevezett iskola névválasztása is sokat mondó. Azt jelzi, hogy a szlovákok nem csak jó polgárok akartak lenni, de remek hazafiak is.

A városban számos emlékhely, szobor, emléktábla és kétnyelvű utcatábla is emlékeztet a nemzetiségi hagyományokra.

Cigány Nemzetiségi Önkormányzat

A városi roma lakosság az országos helyzethez hasonlóan nagyon differenciált. A rendszerváltás után egy szűk rétege élni tudott az elmúlt évek kínálta, vállalkozókat támogató lehetőségekkel. A roma családok jóval nagyobb részének munka hiányában azonban semmi lehetősége nem volt a továbblépésre.

A rendszerváltozás után Békéscsabán is megjelent az önszerveződés, a Nemzetiségi Önkormányzatok választásakor roma nemzetiségi önkormányzat is megalakult, és ma is működik. Már a tizenötödik alkalommal rendezte meg a cigány gasztronómia napot, melyen a hagyományait, a főzési tudományunkat, az ételeiket mutatták meg az érdeklődőknek. A szervezet a közelmúltban ötvennégy cigánygyereket vitt el Budapestre kirándulni, hatvan hátrányos helyzetű fiatal pedig a Gyerajtanynán egy négynapos táborban vehetett részt ugyancsak az ő jóvoltukból.

A Békéscsabai Önkormányzat támogatásával a helyi roma hagyományörző egyesület családi napot szervezett helyi roma gyermekeknek és szüleiknek, majd ezt egy szegedi közös kirándulás követte, amelynek célja a közösség erősítése volt. Az iskolakezdésnél a helyi roma gyerekeket tanévkezdő csomaggal támogatta az békéscsabai önkormányzat.

A roma közösségben fontos feladat a jövőre nézve, hogy végbe menjen egy olyan szemléletváltás,

ami lehetővé tenné, hogy a roma gyerekek minél tovább iskolában maradjanak, szakmát és diplomát szerezzenek.

Komoly kihívás, hogy a roma felnőtteknek munkalehetőséget teremtsünk.

Lengyel Nemzetiségi Önkormányzat

A lengyel nemzetiség békéscsabai aktivitásának zászlóshajója a Magyar-Lengyel Baráti Kulturális Egyesület, melynek célja, hogy egyesítse a Békéscsaba területén élő lengyeleket, lengyel származású és lengyel gyökerekkel rendelkező személyeket, valamint a Lengyelországgal, a lengyel emberekkel, a lengyel kultúrával és történelemmel rokonszenvező lakosokat. Az egyesületnek jelenleg 133 tagja van.

A Lengyel Önkormányzat is gazdag programkínálattal szolgálja a lengyelek identitásának erősítését, a népeink és nemzetiségeink közti barátság erősítését. Az általuk szervezett rendezvények közül kiemelkedik a Lengyel Kulturális Fesztivál, a Lengyel Alkotmány Ünnepe, a Lengyel gasztronómiai nap és a Magyar-Lengyel Nap Békéscsabán.

Román Nemzetiségi Önkormányzat

A románság közéletét alapvetően meghatározza a román nemzeti identitás és a vallási hovatartozás közötti szoros kapcsolat. A román ortodox egyházközség 620 fővel alakult meg 1820-ban. Az anyanyelv megőrzésében jelentős szerepet vállalt és vállal ma is az egyház. Az istentiszteletek, a jelentős ünnepek, a szertartások nyelve a román.

Szoros kapcsolat alakult ki a román ortodox egyház és a békéscsabai önkormányzat között. Az egyház – amelynek a város anyagi támogatást nyújt – vezetői szinten vesz részt az önkormányzati üléseken, a képviselők pedig megjelennek az egyházi szertartásokon. A legutóbbi tűzvészt követően Békéscsaba komoly összeggel járult hozzá a templom újjáépítéséhez.

A román nemzetiségi önkormányzat fogadóórát tart, közmeghallgatást szervez, román nyelvi képzéseket folytat. Bekapcsolódik a városi rendezvényekbe, részt vesz a fesztiválokon (Nemzetiségek Napja, Békében-Békésben, Zenit Napok, Kolbászfesztivál, Békéscsaba-Arad sportrendezvények stb.). Közreműködik a román-magyar kereskedelmi kapcsolatok építésében is.

Nagy sikerrel kapcsolódnak a magyarországi román iskolák országos mesemondó versenyéhez is. Szoros együttműködést alakítottak ki a Magyarországi Országos Román Önkormányzattal, a Magyarországi Országos Román Szervezettel, valamint a román nemzetiségi médiával is. Együttműködési megállapodást kötöttek a békéscsabai Szent István Egyetemmel a román nemzetiségi tanítóképzés érdekében.

A Békéscsabai Önkormányzat testvérvárosi programjának keretén belül a Román Önkormányzat

intenzív kapcsolatot ápol Belényessel, Békéscsaba romániai testvérvárosával.

Szoros kapcsolatot sikerült kialakítaniuk az Aradi Goldis Egyetemmel is: ahová igény szerint – a román önkormányzat és a középiskola ajánlása alapján – ösztöndíjjal veszik fel a magyarországi román nemzetiségi tanulókat. Román nyelvi pedagógusképzésre a békéscsabai Szent István Egyetemre is felvesznek romániai hallgatókat.

A nemzetiségi önkormányzat rendezvényeire mindig meghívják a román külképviseletek munkatársait. Románia Európai Unióba történt belépésekor Békéscsaba alpolgármestere adta át az EU zászlaját az aradi polgármesternek.

Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat

A szlovákok ma is Békéscsaba legjelentősebb nemzetiségének számítanak. Az összes itteni nemzetiségi lakos 71%-a szlovák. A békéscsabai szlovák nemzeti identitásában fontos szerepet játszik az a tény, hogy ebben a városban él a magyarországi szlovákok egyharmada. A Szlovák Köztársaság Főkonzulátusát ezért is helyezték Békéscsabára.

A Szlovák kisebbségi Önkormányzat számos anyaországi kapcsolatot ápol. A legjelentősebbek a túrócszentmártoniakhoz és a tóketerebesiekhez fűződők. A múzeumaink, könyvtáraink és kulturális intézményeink közötti szakmai kapcsolattartás példaértékű. Békéscsaba több szlovákiai várossal: Kassával, Popráddal, Breznóval, Selmecebányával és Pozsonnyal is gyümölcsöző együttműködésekkel alakított ki.

A Szlovák Önkormányzat fenntartásában működik a Szlovák Tájház, amelyhez közösségi rendezvényterem is tartozik. A műemléképület és a benne őrzött néprajzi tárgyi anyag a város kulturális életében és idegenforgalmában is kiemelkedő jelentőségű.

Az önkormányzat támogatja az óvodai, iskolai nemzetiségi nyelv oktatását, kiemelve a békéscsabai Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium elsődlegességét. Az önkormányzat több éve támogatja anyagilag a nemzetiségi szervezet tagjai, aktivistái és más érdeklődők számára számára szervezett szlovák nyelvoktatást is.

A Szlovák Kultúra Háza tizenkét szlovák szervezet székhelye. Ezek 2010-ben huszonnyolc – a dél-alföldi szlovákságot érintő – nemzetközi projektet valósítottak meg. A békéscsabai székhelyű Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete és a Szlovák Módszertani Központ az Országos Szlovák Önkormányzat fenntartásában működik. Mindkét intézmény szoros kapcsolatokat tart fent a Szlovák Tudományos Akadémiával és Nyelvtudományi Intézettel.

Békéscsabán népszerű a szlovák gimnázium, a szlovák óvoda, és a szlovák általános iskola is. Az utóbbiakba évről évre növekszik a beiratkozók száma. Az iskolákban nyelvi lektor segíti a gyermekek fejlődését. A Szlovák Gimnázium legjobb tanulói az

iskola ajánlása alapján ösztöndíjakat kapnak szlovákiai egyetemekre.

Az önkormányzat fontos feladatának tekinti a szlovák nyelvű nyomtatott sajtó (Čabän), kiadványok (Čabianský kalendár) megjelentetését, illetve a Csaba TV-ben sugárzott nemzetiségi műsor támogatását. Rendszeresen fogadnak vendégszínészeket Túrócszentmártonból, akik a szlovák nyelvet oktató óvodákban, iskolákban adnak műsort.

Szlovák pedagógusnapot, Márton-napi bált tartanak, s a Tájházban minden évben megrendezik a szlovák nemzetiségű gyermekek helytörténeti táborát. Augusztus 20-ai városi rendezvényen rendszeresen szlovák csoport is fellép.

A Szlovák Önkormányzat rendszeresen bekapcsolódik a város legnagyobb kulturális rendezvényébe, a Városházi estékbe is. Társszervezőként erkölcsileg – és lehetőségeihez mérten – anyagilag is támogatja a szlovákság hagyományos programjait. (Szlovák Kultúra Háza rendezvényei, a Megyei Könyvtár szlovák író-olvasó találkozói, a Boleráz citerazenekar fellépései, a Szlovák Klub kulturális eseményei, a nemzetiségi vezetők továbbképzései stb.).

Békéscsaba Önkormányzata és a nemzetiségi önkormányzatok együttműködése

Békéscsaba Önkormányzata és a nemzetiségi önkormányzatok közötti együttműködést egy főállású nemzetiségi referens segíti. A nemzetiségi önkormányzatok ülését a jegyző felügyeli.

Békéscsaba Önkormányzata az erkölcsi támogatáson túl, a 200 ezer forintos állami támogatás mellett jelentős összegekkel segíti az egyes nemzetiségi önkormányzatok működését: a Szlovák Önkormány-

zatot (4,5 millió forint), a Cigány Önkormányzatot (2,5 millió forint), a Román Önkormányzatot (2,3 millió forint), a Lengyel Önkormányzatot (1,6 millió forint). A város egy főállású pénzügyi ügyintézőt, és egy főállású titkársági ügyintézőt (titkárnőt) is biztosít a nemzetiségi önkormányzatoknak. Békéscsaba Képviselőtestülete Nemzetiségi, Ügyrendi Ellenőrzési Bizottságot működtet a nemzetiségi önkormányzatok segítésére.

A nemzetiségi referens segíti az önkormányzat és a nemzetiségi önkormányzatok közötti kommunikációt, segíti az elnökök munkáját, és elősegíti a nemzetiségi önkormányzatok bekapcsolódását a város külkapcsolati programjába. A nemzetiségi önkormányzatok, a nemzetiségi iskolákkal, intézményekkel kapcsolatos vagy egyéb nemzetiségi kérdésekben véleményezi a közgyűlési előterjesztéseket.

A város minden évben megrendezi a Nemzetiségek Napját, amelyen a nemzetiségi önkormányzatok ünnepélyes keretek között, a város képviselőinek jelenlétében adhatják át az általuk adományozott kitüntetések is. A Csabai Mérleg című ingyenes városi lapban kéthetente egy oldal áll a nemzetiségi önkormányzatok rendelkezésére, több cikk két nyelven is megjelenik.

A külkapcsolatok ápolásában az önkormányzatnak formális szerepe van, amely a keretét adja az együttműködésnek. A kapcsolatokat tartalommal az egyes szervezetek töltik meg.

Békéscsaba sokszínű nemzetiségi közelete attól sikeres, hogy a városban működő nemzetiségi önkormányzatok megtalálják saját céljaikat, feladataikat a saját közösségeiken belül. Céljaik megvalósításához katalizátor szerepet vállal és segítséget ad a városi önkormányzat.

